

Programmabegroting 2018

Versie: 4.0.0.0.0

Beleidsterrein 5C Openbaar groen

Leiden is een compacte stad met relatief weinig groen binnen de gemeentegrenzen. Dat hoeft het woongenot niet te beperken, als het kleinschalige groen in de stad maar van hoge kwaliteit is en de natuurlijke en recreatieve verbindingen met grotere groengebieden buiten de stad maar goed zijn. Direct rondom Leiden liggen namelijk grotere en diverse groengebieden zoals het plassenengebied, de duinen, horsten en het Groene Hart.

Met de aanleg van het Singelpark en het opknappen van bestaande parken investeert Leiden de komende jaren flink in het groen in de stad. In samenwerking met de regionale partners worden binnen het programma Leidse Ommelanden projecten ontwikkeld om het groen in het ommeland van de stad beter bereikbaar en van hogere kwaliteit te maken. Hierdoor wordt het aantrekkelijker en gemakkelijker voor de burger gemaakt om de natuur buiten de stadsranden te beleven. Om dit te stimuleren worden binnen de stad groene recreatieve routes aangelegd die de aansluiting vormen tussen ommelanden en het Singelpark. Naast een goede kwaliteit van het groen zelf, is het van belang dat deze groenstructuren bekend zijn, gewaardeerd worden en goed gebruikt worden door de inwoners van Leiden.

De bomenverordening 2015 en Groene Kaart 2016 zijn vastgesteld na een participatietraject met belanghebbenden. De nieuwe Bomenverordening biedt een betere bescherming aan belangrijke en beschermenswaardige houtopstanden in de stad ten opzichte van de voorgaande bomenverordening.

Bewonersparticipatie wordt steeds belangrijker voor het groen in de stad. In de participatie heeft de gemeente een belangrijke rol in het afstemmen van vraag en aanbod, belangengroepen met elkaar in contact brengen, waar mogelijk initiatieven faciliteren, concrete mogelijkheden bieden om onderling kennis en diensten uit te wisselen, convenanten afsluiten, vergroeningsprojecten.

Er wordt als uitwerking van de structuurvisie 2025 structureel geïnvesteerd in de groenstructuren die er zijn, met name in de parken en de samenhang tussen de groengebieden. Kwaliteitsverbetering en een kwaliteitsslag van het groenbeheer krijgen daarbij de volle aandacht. Het is onze ambitie om het groen in de stad te behouden en, waar mogelijk, te versterken. Dit met aandacht voor biodiversiteit – conform de duurzaamheidsambities van de gemeente Leiden. We willen dit realiseren met gebruik van bestaande middelen, door prioriteiten te stellen en door een gerichte inzet van het beschikbare budget. Het groene en recreatieve karakter van de Oostvlietpolder wordt versterkt volgens het door de gemeenteraad vastgestelde Toetsingskader Oostvlietpolder. Speerpunten van gemeentebestuur zijn de aanleg van een recreatieve verbinding tussen recreatiegebied Vlietland, de Oostvlietpolder en polderpark Cronesteyn en een zo duurzaam mogelijke inpassing van de RijnlandRoute.

Doelen en prestaties bij 5C Openbaar groen

Doel	Prestatie
5C1 Behoud van de kwaliteit van het openbaar groen	5C1.1 Doorontwikkelen beleid groen
	5C1.2 Renoveren en herinrichten parken
	5C1.3 Beheren openbaar groen
	5C1.4 Behandelen kapvergunningen
5C2 Verbeteren kwaliteit en vergroten recreatieve waarde openbaar groen	5C2.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid dierenwelzijn en biodiversiteit
	5C2.2 Opvang zwerfdieren
	5C2.3 Ontwikkelen en uitvoeren beleid regionaal groen
	5C2.4 Uitvoeren ontwikkelplan Oostvlietpolder
	5C2.5 Aanleggen Singelpark

5C1.1 Doorontwikkelen beleid groen

In 2018 wordt gewerkt aan de omgevingsvisie. Groen is daarin samen met andere programma's een onmisbaar ingrediënt. Binnen dit traject worden de nota verbinden en versterken van groen, het uitvoeringsplan Groene Hoofdstructuur en diverse pilots en programma's geëvalueerd en samengebracht in een groene agenda voor Leiden. Groen is een belangrijke vestigingsfactor die een stad aantrekkelijk maakt en biedt een oplossing bij belangrijke opgaven als klimaatadaptatie, biodiversiteit en welzijn en gezondheid. Het is van belang deze kwaliteiten te bewaren, te vernieuwen en te versterken. Groen heeft een divers karakter en voegt op verschillende schaalniveaus betekenis voor de stad toe. Door deze kwaliteiten en niveaus onderling te combineren en te verbinden ontstaat een robuust raamwerk.

De duurzaamheidsambities van Leiden zetten in op een groenere stad en op een hogere biodiversiteitswaarde van het bestaande en nieuwe groen in de stad. Om een hoogwaardig groene stad te realiseren worden op basis van een ecologische knelpuntenanalyse reststukjes omgevormd naar aantrekkelijke onderdelen van de openbare ruimte, waarbij de verbetering van de biodiversiteit leidend is. Het uitvoeringsplan voor de verbetering van de groene hoofdstructuur wordt in gang gezet na vaststelling in het college. Hierin zijn de maatregelen opgenomen om de hoofdstructuur in de stad robuust en kwalitatief hoogwaardig te maken, conform de ambities uit in de Nota "Versterken en verbinden van Groen in Leiden (2013)". Het uitvoeringsplan loopt van 2017-2025. Met name de groene hoofdstructuur in de stad en de verbindingen met de omgeving zijn belangrijk.

5C1.2 Renoveren en herinrichten parken

De gemeente Leiden heeft binnen haar grenzen verscheidene stadsparken en groenplekken. Het doel is om de parken in goede conditie te houden door deze ongeveer eens in de 25 jaar te renoveren. Daarmee wordt een park weer toekomstbestendig en beantwoordt weer aan de veranderende behoeften van gebruikers. Het investeringsplan volgt een meerjarenplanning. Deze planning is gebaseerd op de "afschrijving" of slijtage van een park; de looptijd van het beheerplan (25 jaar); de Structuurvisie tot 2025 en het Structuurplan Groen (2013); en de dynamiek in de omgeving, zoals wijkvisies, bouwplannen of burgerinitiatieven. De planning van het groot onderhoud is maatwerk en er is flexibiliteit nodig om te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen. In 2018 wordt het gerenoveerde Van der Werfpark in gebruik genomen en wordt de uitvoering opgestart van de Bernhardkade in combinatie met het SPONGE project. De herinrichting en renovatie van de Korte Vlietzone wordt versterkt in combinatie met het toevoegen van verblijfskwaliteit aan het park. Voorts worden de speelplekken en recreatieve mogelijkheden van park Kweeklust verbeterd. In 2018 wordt de uitvoering afgerond van het Morspark en het kaderbesluit 'Groen in de Zeeheldenbuurt'. Het gaat om: de Ommetjes in de Zeeheldenbuurt, het vergroenen en verbeteren van de openbare ruimte en de herontwikkeling van park Zeeheldenbuurt en Bontekoe. Voor de Uhlenbeckkade, Bos van Bosman, het Blekerspark en de Jan van Houtkade wordt de planvorming en gedeeltelijk de uitvoering opgestart.

5C1.3 Beheren openbaar groen

In 2018 wordt voor groen ingezet op vergroting van participatie bij de inrichting en beheer als onderdeel van de uitwerking van de visie op openbare ruimte. De "basis inrichting openbare ruimte" is hierbij een uitgangspunt. Daarnaast wordt nadrukkelijk gezocht naar locaties die vergroend kunnen worden. Bijvoorbeeld stukken verharding die niet tot nauwelijks betreden worden of stenige speelplekken die een groenere inrichting krijgen wanneer deze aan vervanging toe zijn. Ook in 2018 werken wij verder aan het verbeteren van de biodiversiteit. Uit het uitvoeringsplan groene hoofdstructuur volgen diverse locaties die omgevormd zullen worden in een meer bijenvriendelijke inrichting. Op deze locaties en andere locaties wordt ook een meer bijenvriendelijke wijze van beheer toegepast. In 2017 is op verschillende plekken in de stad gestart met het zogenaamde sinusbeheer. Met sinusbeheer wordt elke keer in wisselende patronen (sinussen) gemaaid. Hierdoor ontstaat er een maximum aan variatie, met delen die jaarrond of zelfs meerdere jaren overstaan tot en met delen die tot drie of zelfs vier keer toe per seizoen worden gemaaid. Zo is er op elk moment van het jaar voor insectensoorten wat wils, van nectarplanten tot overwinteringsplekken. In 2018 wordt onderzocht of er nog meer plekken geschikt zijn om deze vorm van beheer toe te passen. Op plekken waar bij vriendelijke gebieden zijn ingericht of beheerd worden zullen bijenpalen geplaatst worden. Deze palen zijn vervaardigd van hout wat vrijkomt uit beheerkapsituaties (dode, zieke bomen of stormschade).

5C1.4 Behandelen kapvergunningen

Het stedelijk groen is waardevol en het bestaande bomenbestand wordt gezien als ruimtelijke kwaliteit. Bij ruimtelijke ingrepen wordt vanaf de initiatieffase al zorgvuldig gekeken hoe bomen behouden kunnen blijven. Daarnaast vindt in een vroeg stadium vooroverleg plaats tussen de verschillende betrokken afdelingen over een op handen zijnde kapvergunningaanvraag. Pas in het uiterste geval wordt tot kap over gegaan. Bij ruimtelijke ingrepen door de gemeente zelf wordt toezicht gehouden op het behoud en eventuele kap van bomen, illegaal kappen en verleende kapvergunningen.

5C2.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid dierenwelzijn en biodiversiteit

De evaluatie van de Nota Dierenwelzijn heeft uitgewezen dat gestelde doelen en voorgestelde afspraken uit de nota zijn uitgevoerd. Veranderingen in de wetgeving met betrekking tot dierenwelzijn in de toekomst worden signaleerd en waar nodig zal actie worden ondernomen. Gemeente Leiden heeft samen met de gemeenten Alkmaar en Haarlem een ontheffing ontvangen voor het doen van onderzoek naar het beperken van meeuwenoverlast. Volgens het plan van aanpak 'beheer meeuwenoverlast' zijn in 2017 op ongeveer 200 adressen eieren gewisseld. Deze pilot zal in 2018 worden geëvalueerd en uitgebreid. In het kader van de Omgevingsvisie wordt de biodiversiteit van het Hart van Holland gebied in beeld gebracht en wordt bekeken wat de (unieke) waarde hiervan is. Begin 2018 worden de resultaten bekend van de regionale studie van Naturalis, Alterra en Fabric. In dit onderzoek worden aanbevelingen gedaan voor het versterken van de biodiversiteit in de Leidse regio voor 2040. De studie positioneert de biodiversiteitsopgaven ten opzichte van andere belangen in de regio en kan worden uitgewerkt in een ecologisch netwerk op stedelijk niveau.

In 2015 zijn de Duurzaamheidsambities 2030 en de Duurzaamheidsagenda 2016-2020 vastgesteld. Biodiversiteit is een van de 6 thema's waarbij de volgende drie doelstellingen zijn vastgesteld:

1. Uitbreiding en verbinding groen voor biodiversiteit en recreatie;
2. Bewoners vergroenen mee;
3. Biodiversiteit als uitgangspunt.

In het Werkplan Duurzaamheid 2016-2020 zijn de doelstellingen vertaald naar concrete maatregelen. Naast lopende projecten als het Singelpark, vergroening van de Oostvlietpolder, Leidse ommelanden en de aanleg van groene recreatieve routes wordt het ecologisch netwerk van Leiden in beeld gebracht en worden waar mogelijk knelpunten aangepakt in de inrichting en het beheer.

Er zijn veel stakeholders in de stad die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Groencollectieven als het Zoete Land, schooltuinen en stadswijngaard Matilo, dragen voor een groot deel bij aan de biodiversiteit van de stad. Naast de openbare groengebieden leveren particuliere groengebieden, zoals begraafplaatsen, volkstuinten en stadstuinen zoals de Hortus een bijdrage aan de biodiversiteit. Naar verwachting zal Naturalis een publieke biodiversiteitstuin openen.

Het Stadsnatuurmeetnet is een monitoringsinstrument voor de flora en fauna in Leiden. De informatie is beschikbaar in tabelvorm en op de kaart (Natuurinleiden.nl). De gemeente Leiden bewaakt de samenhang in deze structuur en bouwt na het terugbrengen van het aantal beschermde soorten in de Wet Natuurbescherming actief aan het leefgebied van flora en fauna. Een goed voorbeeld hiervan is het bijenlandschap, waarbij het groenbeheer speelt een belangrijke rol bij de instandhouding van de biodiversiteit.

5C2.2 Opvang zwerfdieren

Stichting Dierentehuizen Leiden en omstreken verzorgt de opvang, bewaren en overdracht van de zwerfdieren voor de gemeenten Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude. Deze opvangactiviteit is een wettelijke verplichting voor de gemeente. De gemeenten dragen bij aan de kosten van de zwerfdieren voor maximaal 14 dagen. Na 14 dagen worden de dieren aan het asiel in eigendom overgedragen.

5C2.3 Ontwikkelen en uitvoeren beleid regionaal groen

Het regionaal groenbeleid richt zich in 2018 op de uitvoering van het programma Leidse Ommelanden. Dit groenprogramma loopt van 2015 tot en met 2020. Het programma realiseert een netwerk aan groene routes vanaf het Singelpark langs aantrekkelijke en bijzondere plekken in de ommelanden. Economische, historische en ecologische functies worden gecombineerd en eigentijdse behoeften worden vervuld terwijl tegelijkertijd wordt bijgedragen aan de kwaliteiten van het landschap. De gemeenten Leiden, Leiderdorp, Kaag en Braassem, Teylingen, Oegstgeest, Katwijk, Voorschoten en Zoeterwoude voeren gezamenlijk met de Provincie Zuid-Holland het programma uit en maken daarbij gebruik van elkaars expertise.

In 2018 worden in Leiden de volgende prestaties voorzien:

- afronden en openstelling van het netwerk van bewegwijzering van de recreatieve fietsroutes;
- nieuwe toevoegingen aan het recreatieve netwerk richting de kust in samenwerking met de gemeenten Voorschoten, Wassenaar en Katwijk;
- in gebruikname van het bewegwijzerde provinciale wandelnetwerk;
- afronding planvorming Oostvlietpolder fase 3.

In 2018 worden in de ommelanden de volgende prestaties voorzien:

- meetsysteem voor het monitoren van de regionale biodiversiteit op specifieke locaties;
- fysieke herinrichting van Klinkenbergerplas (Oegstgeest), dit was gepland voor 2017, de deadline zal ondanks de juridische procedures naar verwachting alsnog in 2018 plaatsvinden;
- fysieke herinrichting van de Kagerzoom (Teylingen);
- start planvorming Valkenburgsemeer (Katwijk);
- start herinrichting Ghoybos (Kaag en Braassem);
- aanleg van nieuwe fietspaden en extra natuur in de Boterhuispolder (Teylingen).

5C2.4 Uitvoeren ontwikkelplan Oostvlietpolder

De Oostvlietpolder wordt conform het door de raad vastgestelde Toetsingskader Oostvlietpolder ontwikkeld tot een duurzaam groen gebied met meer recreatiemogelijkheden. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de door de gemeente aangestelde gebiedsbeheerder het Zuid Hollands Landschap (ZHL). In 2017 is de 2e fase van natuur- en recreatiegebied 't Vogelhoff in gebruik genomen. Onderzocht wordt of nieuwe beheerafspraken gemaakt dienen te worden ten gevolge van de wijzigingen in grondposities in fase 2. Afhankelijk van de verkenning naar haalbaarheid en de gewenste ontwikkelrichting in 2017 wordt in 2018 gestart met de planvorming van fase 3. Deze bestaat in ieder geval uit het completeren van de ecologische zone en de verlenging van het bestaande fietspad van het Vogelhoff naar de Europaweg .

5C2.5 Aanleggen Singelpark

De gemeenteraad heeft in 2013 het kaderbesluit Singelpark vastgesteld: een ambitieus project om een aaneengesloten groene singelrand rondom de binnenstad van Leiden te realiseren. Een park van en voor

de bewoners, een groene omlijsting van de historische binnenstad, een park waar Leiden zich nog meer mee op de kaart zet. Bij de vaststelling van het Kaderbesluit Singelpark is door de raad een prioritering van 11 deelgebieden en onderdelen vastgesteld en is de opdracht gegeven om deze verder uit te werken tot definitieve ontwerpen. Deze worden onder de vlag van het Singelpark afzonderlijk uitgewerkt en in uitvoeringsbesluiten aan de raad voorgelegd:

1. Morspoort & Park de Put;
2. Begraafplaats Groenesteeg
3. Singelroute met o.a. routeaanduiding / routemarkering / entrees / informatieverschaffing;
4. Inrichting openbare ruimte Lammermarkt;
5. Nuon-gebied (Energiepark);
6. Brugverbindingen t.b.v. de aaneengesloten singelrand;
7. Blekerspark;
8. Ankerpark;
9. Katoenpark (als onderdeel van Lakenpark);
10. Verbinding Singelpark- Hortus botanicus.
11. Arsenaalplein;

De deelprojecten 1 t/m 4 zijn per eind 2017 gerealiseerd. Voor de deelprojecten 5 en 6 zijn in 2016 uitvoeringsbesluiten vastgesteld. De uitvoering vindt plaats in 2017/2018. Voor deelproject 5 is het onderdeel Vastgoed Energiepark & Scheltemacomplex (Watergasfabriek) te vinden onder *Prestatie 6C1.4 (Laten) uitvoeren van projecten (inclusief studentenhuysvesting)*. Voor de deelprojecten 7 t/m 10 worden volgens planning eind 2017 / begin 2018 uitvoeringsbesluiten vastgesteld. De projecten worden uitgevoerd in 2018. Deelproject 11 staat 'on hold' in afwachting van planvorming Humanities Campus.

Effectindicatoren bij 5C Openbaar groen

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2018	2019	2020	2021	
Doel 5C1 Behoud en verbetering van de kwaliteit van het openbaar groen						
5C1.a Percentage inwoners dat het onderhoud van groen als 'uitstekend' of 'goed' beoordeelt *	74% (2013) 72% (2015) 73% (2017)	-	73%	-	73%	Stads- en wijkenquête
Doel 5C2 Recreatieve waarde groen vergroten						
5C2.a Rapportcijfer door Leidenaren voor de recreatieve kwaliteit van groen en water in de omgeving van Leiden	7,3 (2013) 7,6 (2015) 7,7 (2017)	-	7,7	-	7,7	Stads- en wijkenquête

* Deze indicator wordt ten opzichte van de vorige begroting op een andere manier gepresenteerd. Zo geeft de indicator beter weer wat aan de inwoners in de Stads- en wijkenquête is gevraagd.

Een overzicht van realisatie- en streefwaarden van de indicatoren (ook uit vorige begrotingen) staat op [Leiden in Cijfers](#).

Beleidsterrein 5D Duurzaamheid

Zoals in de inleiding van programma 5 is aangegeven, wordt met een ambitieuze Duurzaamheidsagenda 2016-2020 geïnvesteerd in duurzaamheid met als doel om te zorgen dat de stad ook in de toekomst een goede omgevingskwaliteit houdt. Leiden neemt zo haar verantwoordelijkheid aangaande het terugdringen van het gebruik van fossiele brandstoffen, het in stand houden en verbeteren van biodiversiteit, het klimaatbestendig maken van de leefomgeving en het bevorderen van de circulaire economie. In 2018 zet de gemeente zich verder in om burgers, bedrijven en instellingen te helpen met en te overtuigen van het nut en de kansen van verduurzaming. Daarnaast neemt de gemeente haar verantwoordelijkheid door het verduurzamen van de eigen organisatie en gemeentelijke werkzaamheden.

In de paragraaf 'Bijzonder programma Duurzaamheid' in deze Programmabegroting wordt dit nader toegelicht.

Doelen en prestaties bij 5D Duurzaamheid

Doel	Prestatie
5D1 Leiden duurzame stad	5D1.1 Ontwikkelen duurzaamheidsbeleid
	5D1.2 Uitvoeren geluidsanering
	5D1.3 Uitvoeren bodemsanering
	5D1.4 Uitvoeren duurzaamheidsbeleid

5D1.1 Ontwikkelen duurzaamheidsbeleid

Eind 2015 heeft de gemeenteraad de Duurzaamheidsambities Leiden 2030 en de Duurzaamheidsagenda 2016-2020 vastgesteld. Leiden heeft de consequenties van het Klimaatakkoord van Parijs, Energieakkoord en andere (inter)nationale afspraken vertaald naar de eigen gemeente en wil als kennisstad voorop lopen op het gebied van innovatie en duurzaamheid. Dit duurzaamheidsbeleid is na actieve participatie van burgers, bedrijven en organisaties uit de stad tot stand gekomen. Met de vaststelling van de Duurzaamheidsambities 2030 en de Duurzaamheidsagenda 2016-2020 is het gemeentelijk beleid voor de komende jaren neergezet. De focus van het Programma Duurzaamheid, zoals beschreven in de paragraaf 'Bijzonder programma Duurzaamheid', ligt op de uitvoering van maatregelen en het boeken van resultaten.

5D1.2 Uitvoeren geluidsanering

Ter vergroting van de leefbaarheid op de verkeersknelpunten moet de geluidsoverlast worden teruggedrongen. Dit vraagt onder meer om fysieke maatregelen aan woningen die door het verkeerslawaaï een te hoge geluidsbelasting hebben. Het middel hiervoor is gevelsanering.

Leiden heeft zich verplicht om 760 woningen, die op de zgn. A-lijst staan, in 2020 te hebben gesaneerd. Daarnaast kunnen ook andere woningen voor sanering in aanmerking komen indien blijkt dat de geluidbelasting door wegverkeer te hoog is. Een groot gedeelte van de zgn. A-lijst woningen is gesaneerd. De overblijvende A-lijst woningen bevinden zich veelal tussen andere saneringswoningen en worden projectgewijs meegenomen. De projectbegeleiding van de sanering vindt plaats door de Omgevingsdienst West-Holland. De behoefte aan geluidsanering is mede afhankelijk van de planvorming met betrekking tot grote infrastructurele projecten. Immers, als de verkeerscirculatie wijzigt, verandert ook de geluidsbelasting. Door de sanering af te stemmen op de uitvoering van de grote infrastructurele projecten wordt voorkomen dat onnodige maatregelen worden genomen, dan wel dat er maatregelen worden genomen die niet afdoende zijn. In 2018 wordt het saneringsprogramma voortgezet met projecten die in eerdere jaren zijn opgestart. Daarnaast wordt naar verwachting ook gestart met deelproject 2 van de Centrumroute (Hooigracht). Daarvoor zal subsidie worden aangevraagd. Indien daar geen subsidiemiddelen voor beschikbaar komen (de huidige subsidieregeling loopt per 31 december 2017 af) dan zal een beroep gedaan worden op de nog ter beschikking zijnde middelen uit het Investeringskrediet ISV en of de Reserve ISV.

5D1.3 Uitvoeren bodemsanering

In de gemeente Leiden vindt de aanpak van bodemverontreiniging plaats via twee sporen. Enerzijds wordt zoveel mogelijk gesaneerd in samenloop met bouw- of herinrichtingsplannen. Daarmee wordt de omgevingskwaliteit integraal verbeterd. Anderzijds worden locaties aangepakt op grond van milieuhygiënische urgentie (spoed-locaties). De Omgevingsdienst voert de taak bodemsanering voor de gemeente uit. Het uitvoeringsprogramma wordt in overleg met de gemeente opgesteld en vormt een onderdeel van het "Leids Uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond 2016-2020".

5D1.4 Uitvoeren duurzaamheidsbeleid

In de paragraaf 'Bijzonder programma Duurzaamheid' in deze Programmabegroting wordt de uitvoering inclusief beleidsmaatregelen omschreven.